

Міністерство освіти і науки України
ННБК «Всеукраїнський науково-навчальний консорціум»
Вінницький національний аграрний університет
Економічної коледж ім. Яна Павла II (Польща)
Інститут термомеханіки Чеської академії наук (Чехія)
Університет Латвії, м. Рига (Латвія)
Університет штату Луїзіана (США)
Університет прикладних наук і мистецтв Ганновера (Німеччина)
РУП «Науково-практичний центр Національної академії наук
Білоруси по продовольству» (Білорусь)
Краківська академія ім. Андрія Фрица Моджевського (Польща)
Житомирський національний агроекологічний університет
Тернопільський національний економічний університет
Національний університет «Львівська політехніка»

Всеукраїнський науково-навчальний консорціум
Ukrainian scientific-educational consortium

ПРОГРАМА

МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ- КОНФЕРЕНЦІЇ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ ТА СТУДЕНТІВ

**«Проблеми і перспективи інноваційного розвитку аграрного
сектора економіки в умовах інтеграційних процесів»**

15-16 травня 2019 року
ВНАУ, м. Вінниця, Україна
Захід внесено в реєстр УкрІНТЕВІ (повідомлення № 190 від 11 квітня 2019 р.)

СЕКЦІЯ 3

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ РИНКОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

(ВНАУ, 2 корпус, 2512 аудиторія)

Голова секції **КОСТЮЧЕНКО Дарина Леонідівна** – аспірантка,
Вінницький національний аграрний університет.

Вступник голови: **ЧЖОВ Іда Львівна** – аспірантка,
Вінницький національний аграрний університет.

- 13:00 – 13:05 «Современные тенденции развития предпринимательской деятельности в Латвии»
СПРОГЕ Ілзе, декан факультету управління та економіки
Институт транспорта и связи, м. Рига, Латвия
Он-лайн умікнення
- 13:05 – 13:10 «Світовий досвід розвитку сільських територій: аналіз
можливостей для України»
КОСТЮЧЕНКО Дарина Леонідівна, аспірантка
Вінницький національний аграрний університет
- 13:10 – 13:15 «Розвиток сільськогосподарських підприємств в умовах
ринкових змін»
МИРОШНИЧЕНКО Олександр Васильович, аспірант
Вінницький національний аграрний університет
- 13:15 – 13:20 «Шляхи підвищення прибутковості підприємства в умовах
нестабільного середовища»
ПАВЛОК Ірина Олександрівна, аспірантка
Вінницький національний аграрний університет
- 13:20 – 13:25 «Чинники впливу на розвиток регіонального тваринництва»
ПАВЛЮК Микола Миколайович, аспірант
Вінницький національний аграрний університет
- 13:25 – 13:30 «Вплив глобалізаційних процесів на підприємництво»
КУЗЬО Андрій Петрович, студент
Тернопільський національний економічний університет
- 13:30 – 13:35 «Сучасні проблеми розвитку підприємств м'ясопродуктового
підприємства України»
ФУШТЕЙ Людмила Леонідівна, аспірантка
Вінницький національний аграрний університет
- 13:35 – 13:40 «Інститути спільного інвестування: теоретичні аспекти та
сучасні тенденції розвитку в Україні»
ЮРЧЕНКО Олександр Миколайович, аспірант
Вінницький національний аграрний університет

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
ALL-UKRAINIAN SCIENTIFIC EDUCATIONAL CONSORTIUM
VINNYTSIA NATIONAL AGRARIAN UNIVERSITY

CERTIFICATE OF PARTICIPATION

as an official participant of the
"International scientific and practical internet conference for young scientists and students 2019"

issued to

DARYNA KOSTIUCHENKO

state registration № 190 from 11/04/2019

CONSORTIUM PRESIDENT

YURIY KALYSHCHAK

UNIVERSITY RECTOR

YURIY KALYSHCHAK

15-16 MAY 2019
VINNYTSIA, UKRAINE

СВІТОВИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОЙ: АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ ДЛЯ УКРАЇНИ

КОСТЮЧЕНКО Д. Л.

аспірантка Вінницького національного аграрного університету

e-mail: Dasha_veres@meta.ua

ORCID ID: 0000-0002-7065-4806

В Україні сільські території традиційно пов'язуються з агровиробництвом, тоді як розвинені країни характеризуються інтегрованим сільським розвитком. З огляду на загальносвітові тенденції збільшення важливості аграрного сектора в умовах світової продовольчої безпеки, сьогодні вже не залишається жодних сумнівів у тому, що концепція сільського розвитку є набагато ширшою порівняно з концепцією аграрного розвитку.

В даний час проблематика розробки ефективної стратегії розвитку сільських територій регіонів України є одним з найважливіших напрямків агроекономічних досліджень українських вчених. Якщо в умовах планової економіки диспропорції у розвитку сільських адміністративних районів успішно згладжувались директивними методами, то в умовах сучасної економіки на регіональному рівні управління необхідно використовувати диференційований підхід, який дозволяє враховувати індивідуальні особливості функціонування сільських територій і поселень. Водночас недосконалість національної методології стратегічного планування та прогнозування розвитку сільської місцевості на субрегіональному (муніципальному) рівні, відсутність системності до виділення пріоритетів розвитку сільських територій створює необхідність постійного пошуку методичних підходів до вирішення цієї актуальної проблеми.

Задля вдосконалення стратегічного планування та прогнозування розвитку сільських територій України доречним є використання досвіду розвинутих країн світу. Запозичення вдалого досвіду розвинутих країн дозволить наблизити національну політику з розбудови сільської місцевості до світових норм, що має бути стратегічним завданням економічної політики нашої держави.

Політика сільського розвитку ЄС і США має багато спільних цілей, але вона дещо різниться в механізмах та пріоритетних напрямків реалізації, визначенні ролі аграрного виробництва в розвитку сільських територій.

Основними напрямками заходів підтримки розвитку сільських територій в США є: економічний розвиток сільських територій, стимулювання створення та розвитку бізнесу; розвиток інфраструктури (житлові програми, водопостачання, електроенергія, ширококутні мережі, телемедицина та ін.); підтримка людського капіталу, включаючи розвиток системи освіти, професійної підготовки, охорони здоров'я, житлово-комунального господарства і т.д.); боротьба з бідністю (проведення програм допомоги

незаможним) [6]. Однак крім зазначених напрямків, існують й інші, які безпосередньо належать до розвитку села, але реалізуються іншими органами влади.

Традиційно економічною основою на сільських територіях були галузі, пов'язані з використанням природних ресурсів, в першу чергу сільськогосподарське виробництво, тобто державна політика в розвинених країнах була заснована на галузевому підході. Вважалося, що цілі сільського розвитку та сільськогосподарського виробництва є ідентичними. Сьогодні державна політика в ЄС і США зорієнтована на територіальний підхід при скороченні підтримки безпосередніх товаровиробників.

Головна відмінність політики США від ЄС полягає в тому, що в ЄС напрямки розвитку села зафіксовані в рамках Єдиної аграрної політики, складовою частиною якої є стійкий розвиток, в той час як в США також приділяється увага основним напрямкам, але вони не виділені законодавчо як програми сільського розвитку.

Іншими загальними рисами державної політики ЄС і США є:

- надання суб'єктам програм права вибирати з переліку напрямків у рамках єдиної політики або програм різних відомств ті, які найбільш сприяють розвитку сільських територій конкретного регіону;

- органам місцевого самоврядування надаються не тільки широкі права з реалізації програм розвитку сільських територій, але і адекватна фінансова підтримка за допомогою використання комплексу фінансових інструментів: прями платежі населенню, програми грантової підтримки, кредити, гарантії за кредитами, податкові пільги, технічна допомога з чітким зазначенням умов їх застосування [7].

Ще одним важливим аспектом є те, що в країнах ЄС фінансування програм розвитку сільських територій становить понад 20 % від бюджету Єдиної політики, в США - від 11 % до 27 % від бюджету Мінсільгоспу, проти українських 10 % на сільське господарство й сільський розвиток загалом [8;9].

Виходячи з розподілу бюджету видно, що лівова частина бюджетних коштів в Україні як і раніше розподіляється на користь сільськогосподарського виробництва, а не на розвиток села. Тобто, як і раніше, в Україні переважає вузькогалузевий підхід до розвитку сільських територій. Хоча в багатьох розвинених країнах цей підхід вже довів свою неефективність при вирішенні проблем сільської місцевості.

Оскільки Україна розглядає як один з пріоритетних напрямків інтеграції – європейський простір, вважаємо за доцільне більш детально проаналізувати досвід Європейського союзу щодо розвитку сільської місцевості.

На національному та регіональному рівнях ЄС паралельно існує декілька концепцій (підходів), з яких можна чітко виокремити три концепції розвитку сільських територій, а саме:

- концепція, яка ідентифікує сільський розвиток з загальною модернізацією сільського господарства і агропродовольчого комплексу. Ця концепція бере за основу розвиток сектора (галузева модель).

В галузевій моделі сільський розвиток опирається на розвиток сільського господарства. При цьому сільські території розглядаються як сукупність ресурсів для сільського господарства і як резервуар для розвитку виробничих процесів у сільському господарстві. В рамках цієї моделі основною функцією сільських територій є виробництво товарної сільськогосподарської продукції. Поняття сільського розвитку зводиться до простору для сільськогосподарського виробництва.

В рамках цього модерністського підходу не враховуються особливості місцевого розвитку, сільського розвитку, і ще в меншій мірі відмінності між окремими сільськими територіями, яким відводиться другорядна чи взагалі незначна роль в інтерпретації структурних змін сільського господарства.

- концепція, яка пов'язує сільський розвиток виключно зі зменшенням відмінностей між найбільш відсталими сільськими районами та рештою секторами економіки (концепція зближення, перерозподільча модель).

Згідно перерозподільчої моделі сільські райони розглядаються переважно як райони слаборозвинуті, структурно відстаючі від розвитку міських районів внаслідок несприятливих природних і соціально-економічних факторів, через що й потребують особливої уваги зі сторони державної політики. В цій моделі акцентується увага на потребах розвитку найбільш відсталих районів, які вирішуються через розробку цільової політики стосовно цих районів. Основною метою моделі є задіяння ефекту перерозподілу як шляхом прямих компенсацій впливу несприятливих факторів, так і шляхом структурної підтримки. В цій моделі акцентується на необхідності диверсифікації виробництва в цих районах. Це передбачає розвиток, насамперед, традиційних галузей (агротуризм, сільський туризм, переробка сільськогосподарської продукції в самих господарствах тощо).

- концепція, яка ідентифікує сільський розвиток з розвитком сільських районів в цілому шляхом використання всіх ресурсів, які знаходяться на їх території (людських, фізичних, природних, ландшафтних та ін.), та інтеграції між усіма компонентами та галузями на місцевому рівні. Ця концепція використовує можливості території в найбільш ширшому її розумінні (територіальна модель).

Цим трьом концепціям відповідають три різні, хоча і не формалізовані моделі, які використовуються для пояснення політики розвитку сільських територій

Україна повинна використати досвід європейських країн, оскільки наявний потенціал здатний забезпечити розвиток сільських територій, активізувати формування нових, в тому числі несільськогосподарських, видів економічної діяльності; зростання обсягів виробництва сільськогосподарської продукції та підвищення як її якості, так і процесів виробництва. Основною проблемою, що сповільнює ці процеси на даний час є якість управління – державного, регіонального, місцевого.

За умови вибору євроінтеграційного вектору розвитку економіки України підходи до управління, спосіб їх фактичного здійснення, громадський контроль за процесами розвитку сільських територій

зобов'язані бути реформовані відповідно до європейських норм прозорості, відповідальності, ефективності, максимізації суспільного ефекту. Це дасть можливість використовувати наявні можливості у повній мірі, реформувати економіку села та покращити соціальні умови життєдіяльності сільського населення, а не лише декларувати сприяння цим процесам.

Водночас наявність неабияких проблем у багатьох сферах життєдіяльності не дає можливості повноцінного, а навіть достатньо високого використання потенціалу сільських територій України. Внаслідок цього відбувається не лише скорочення обсягів виробництва окремих видів продукції, відсутність розвитку багатьох видів діяльності, але й має місце поступове зниження наявного потенціалу, як ресурсного (виснаження, ерозія, заліснення сільськогосподарських угідь, неконтрольована вирубка лісів, забруднення водних басейнів), трудового (зменшення частки працездатного населення, зниження середньої тривалості життя, активізація міжнародної міграції), так і науково-інноваційного (старіння існуючих розробок та зниження кількості впроваджених на їх основі інновацій, все більше відставання від провідних країн світу за показниками інноваційності та конкурентоспроможності).

Основними перешкодами розвитку сільських територій України, нарощування і реалізації їх потенціалу є:

- історичні;
- природні;
- економічні;
- соціальні;
- інфраструктурні;
- управлінські;
- ментальні.

У той час, як більшість перелічених перешкод реалізації потенціалу розвитку сільських територій, за умови застосування сучасних та ефективних підходів, можливо подолати відносно швидко (від 1 до 10-15 років), стосовно управлінських перешкод необхідно ствердити, що вони на даний час є найвпливовішими бар'єрами, і їх подолання є найактуальнішим та найскладнішим питанням. Так довго, як вони не будуть вирішеними, усі інші заходи з модернізації сільських територій України не будуть ефективними та не призведуть до бажаних результатів.

Необхідними умовами розвитку сільських територій в Україні повинно стати: створення сприятливих умов для формування стабільної економіки сільської родини; перекваліфікація селян, за умови спеціальних програм, через скорочення осіб, що задіяні в сільському господарстві; підвищення рівня суспільної інфраструктури; формування справжньої, міцної територіальної громади; селяни мають бути рушійною силою у розбудові сільської місцевості; важливість підтримки з боку районних і обласних структур; пошук джерел фінансування, а також залучення власних коштів.

Запобігання подальшому поглибленню руйнівних процесів на селі передбачає активізацію опрацювання і поступового втілення в життя

комплексу нормативно-правових та організаційно-економічних заходів, тобто посилення регулятивного впливу органів місцевого самоврядування на засадах органічного поєднання функцій місцевих владних структур та регіональних і загальнодержавних органів влади у вирішенні завдань розвитку сільських територій.

Важливого значення може мати забезпечення розробки механізмів підтримки розвитку сільських населених пунктів за рахунок коштів підприємств та організацій, що функціонують у межах сільських територій; формування сприятливих умов для розвитку приватної ініціативи в сільській місцевості, розвитку сфери послуг; забезпечення збуту продукції селянських та фермерських господарств шляхом розвитку їх кооперування у збутовій сфері; забезпечення умов розвитку сільських громадських інститутів.

Висновки. Очевидно, що в даний час державна політика сільського розвитку в Україні далека від досконалості, оскільки в ній чітко простежуються мотиви секторального підходу. Безумовно, принципи і механізми реалізації державної політики розвитку сільських територій в ЄС і США не зовсім придатні до України, проте їх адаптація дозволить уникнути помилок, через які вже пройшли ці країни.

На основі проведеного аналізу формування політики розвитку сільських територій в країнах ЄС і США, вважаємо за доцільне запровадити в політику України деякі положення. Зокрема, в Україні потребує удосконалення організація міжвідомчої співпраці, оскільки ми маємо вкрай слабку вертикальну, і, особливо, горизонтальну координацію між міністерствами та департаментами, сільським населенням і територіальними адміністраціями різного рівня управління та самоврядування. У зв'язку з цим, запропоновано використовувати міжнародний досвід і створити міжвідомчу комісію, яка стане координаційним інструментом вирішення багатогранних проблем сільських територій. Вирішити це питання можливо за рахунок створення мережі агентств сільського розвитку. Агентства сільського розвитку створюються на муніципальному рівні для здійснення інформаційної, консультаційної, комунікаційної та маркетингової діяльності на сільських територіях. Вони можуть надавати місцевим адміністраціям і підприємцям інформаційну та консультаційну підтримку всім видам сільського бізнесу, а не тільки аграрному бізнесу; науково-методичну підтримку в організації стратегічного планування розвитку сільських територій; технічну підтримку місцевому самоврядуванню в сприянні масштабного поширення інновацій у сферах аграрного бізнесу та несільськогосподарських видів діяльності та інше.

Література

1. Бородіна О.М. Корегування політики державної підтримки сільського господарства України / О.М. Бородіна, О.М. Могильний // Економіка АПК, 2007. – № 6. – С. 55 – 61.

2. Темпи експорту зернових зберігаються [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.info-kmu.com.ua/2013-11-07-000000am/article/16823321.html>

3. Україна цьогоріч хоче вийти на 2-ге місце у світі за експортом зерна [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.unian.ua/news/590140-ukrajina-tsogorich-hoche-viyti-na-2-ge-mistse-u-sviti-za-eksportom-zerna.html>

4. Гром'як Д.М. Соціально-економічні засади комплексного розвитку сільських територій [Електронний ресурс] / Д.М. Гром'як // Міжнародна інтернет-конференція «Актуальні проблеми економіки, обліку та менеджменту». — Режим доступу: http://www.viem.edu.ua/konf_V4_1/art.php?id=0606.

5. Нелеп В.М. Планування на аграрному підприємстві: підручник [Електронний ресурс] / В.М. Нелеп. — К.: КНЕУ, 2004. — 495 с. — Режим доступу: <http://buklib.net/books/21929/>.

6. Пантелеєва О.И. Особенности реализации программ развития сельских территорий в США и странах Евросоюза / О.И. Пантелеєва // Международный сельскохозяйственный журнал. – 2010. – № 4. – С. 9 – 10.

7. Пантелеєва О.И. Изменения политики развития сельских территорий в развитых странах: возможные решения для России / О.И. Пантелеєва // Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. – 2010. – №7. – С. 19 – 22.

8. Budget Summary and Annual Performance Plan, Financial Year 2010, USDA, 12 p.

9. Закон України «Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1158-2007-%D0%BF/page4>

10. Rural Development policy 2007-2013 : [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/index_en.htm.

11. New perspectives for EU rural development : [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://ec.europa.eu/agriculture/publi/fact/rurdev/refp>